Teismo praktikos rinkinys

TEISINGUMO TEISMO (ketvirtoji kolegija) SPRENDIMAS

2017 m. liepos 26 d.*

„Prašymas priimti prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Direktyva 2003/88/EB – 17 straipsnis – Darbuotojų sauga ir sveikatos apsauga – Darbo laiko organizavimas – Papildomos išmokos – Vaikų gerovės apsaugos asociacija – „Vaikų kaimo įtėviai“ – Laikinas tikrųjų „įtėvių“ nebuvimas – „Įtėvius“ pavaduojančios darbuotojos – Sąvoka“

Byloje C-175/16

dėl 2016 m. kovo 24 d. *Korkein oikeus* (Aukščiausiasis Teismas, Suomija) sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2016 m. kovo 29 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

Hannele Hälvä,

Sari Naukkarinen,

Pirjo Paajanen,

Satu Piik

prieš

SOS-Lapsikylä ry

TEISINGUMO TEISMAS (ketvirtoji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkas T. von Danwitz, ketvirtosios kolegijos teisėjo pareigas einantis Teisingumo Teismo pirmininkas K. Lenaerts, teisėjai E. Juhász, K. Jürimäe ir C. Lycourgos (pranešėjas),

generalinis advokatas M. Wathelet,

posėdžio sekretorė C. Strömholm, administratorė,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2017 m. kovo 2 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– H. Hälvä, S. Naukkarinen, P. Paajanen ir S. Piik, iš pradžių atstovaujamų P. Ahonen, vėliau – P. Ahonen, padedamų *asianajaja* T. Lehtinen,

– *SOS-Lapsikylä ry*, iš pradžių atstovaujamos *asianajajat* J. Syrjänen, vėliau – J. Syrjänen ir J. Nevala,

* Proceso kalba: suomių.

– Suomijos vyriausybės, atstovaujamos H. Leppo,

– Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos J. Möller ir T. Henze,

– Europos Komisijos, atstovaujamos I. Koskinen ir M. van Beek,

susipažinęs su 2017 m. balandžio 6 d. posėdyje pateikta generalinio advokato išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 2003 m. lapkričio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/88/EB dėl tam tikrų darbo laiko organizavimo aspektų (OL L 299, 2003, p. 9; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 5 sk., 4 t., p. 381) 17 straipsnio 1 dalies išaiškinimo.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant Hannele Hälvä, Sari Naukkarinen, Pirjo Paajanen ir Satu Piik ginčą su jų darbdave *SOS-Lapsikylä ry* dėl šios atsisakymo sumokėti už viršvalandžius, darbą vakare, naktį, šeštadienį ir sekmadienį 2006–2009 m.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

3 Direktyvos 2003/88 2 straipsnyje nustatyta:

„Šioje direktyvoje vartojami šie apibrėžimai:

1) „darbo laikas“ – tai bet koks laikas, kai darbuotojas yra darbo vietoje, darbdavio žinioje ir vykdo savo veiklą arba atlieka pareigas pagal nacionalinės teisės aktus ir (arba) praktiką;

2) „poilsio laikas“ – tai visoks [bet koks] laikas, kuris nėra darbo laikas;

<…>“

4 Minėtos direktyvos 7 straipsnio 1 dalyje nurodyta:

„Valstybės narės imasi būtinų priemonių užtikrinti, kad kiekvienas darbuotojas turėtų teisę į bent keturių savaičių mokamas kasmetines atostogas pagal nacionalinės teisės aktais ir (arba) praktika nustatytas teisės į tokias atostogas ir jų suteikimo sąlygas.“

5 Tos pačios direktyvos 17 straipsnio 1 dalyje numatyta:

„Deramai laikydamosi darbuotojų saugos ir sveikatos apsaugos bendrųjų principų, valstybės narės gali nukrypti nuo 3–6, 8 ir 16 straipsnių, kai, atsižvelgiant į minimos veiklos konkrečias ypatybes, darbo laikas neskaičiuojamas ir (arba) nenustatomas, arba jį gali nusistatyti patys darbuotojai, pirmiausia:

a) vadovai arba kiti asmenys, galintys savarankiškai priimti sprendimus;

b) darbuotojai šeimose arba

c) religines apeigas bažnyčiose ir religinėse bendruomenėse atliekantys darbuotojai.“

Suomijos teisė

6 *Työaikalaki* (605/1996) (Įstatymas Nr. 605/1996 dėl darbo laiko; toliau – Įstatymas dėl darbo laiko) 2 straipsnio 1 dalyje nustatyta:

„Šis įstatymas, išskyrus jo 15 straipsnio 3 dalį, netaikomas:

<…>

3) darbams, kuriuos darbuotojas atlieka namuose arba esant tokioms aplinkybėms, kai negalima daryti prielaidos, jog darbdavys privalo kontroliuoti darbo laiko organizavimą;

<…>“

Pagrindinės bylos aplinkybės ir prejudicinis klausimas

7 *SOS-Lapsikylä ry*, vaikų gerovės apsaugos asociacija, organizuoja globon paimtų vaikų apgyvendinimą kuo artimesnėje šeimai aplinkoje septyniuose vaikų kaimuose, kurių kiekvieną sudaro keli vaikų kaimo namai. Vaikų kaimų personalą sudaro vaikų kaimo direktorius, tikrieji „įtėviai“, šiuos „įtėvius“ pavaduojantys darbuotojai ir kiti darbuotojai. Vaikų kaimo namai yra nuolatinė globojamų vaikų gyvenamoji vieta; kiekviename name gyvena nuo trijų iki šešių vaikų ir vienas iš tikrųjų „įtėvių“ (arba šiems nesant – „įtėvius“ pavaduojantys asmenys).

8 *SOS-Lapsikylä ry* buvo įdarbinusi ieškoves pagrindinėje byloje kaip asmenis, pavaduojančius „įtėvius“, iki 2009 m., o kai kurias iš jų – iki 2010 m. Ieškovės pagrindinėje byloje, kaip asmenys, pavaduojantys tikruosius „įtėvius“ šiems nesant (jų nedarbo dienomis ar kasmetinių atostogų, nedarbingumo laikotarpiais), gyveno su vaikais ir vienos rūpinosi vaikų kaimo namu, jame gyvenančių nepilnamečių ugdymu ir priežiūra, be kita ko, aprūpindavo vaikus maistu ir lydėdavo juos už namų ribų.

9 Ieškovės kreipėsi į *Etelä-Savon käräjäoikeus* (Pietų Savo regiono pirmosios instancijos teismas, Suomija) su prašymu pripažinti, kad jų darbas *SOS-Lapsikylä ry* yra „darbas“, kaip apibrėžta Įstatymo dėl darbo laiko 1 straipsnyje, ir įpareigoti ją sumokėti pagal šį įstatymą ir aptariamos srities kolektyvinę sutartį už 2006–2009 m. mokėtinas išmokas už viršvalandžius ar darbą vakare, darbą naktį ar savaitgalį.

10 2012 m. gegužės 4 d. sprendimu *Etelä-Savon käräjäoikeus* (Pietų Savo regiono pirmosios instancijos teismas) atmetė ieškovių pagrindinėje byloje ieškinį; jame nurodė, jog ieškovių darbui nebuvo taikomas Įstatymas dėl darbo laiko. Po to, kai *Etelä-Savon käräjäoikeus* (Pietų Savo regiono pirmosios instancijos teismas) atmetė ieškinį, ieškovės pagrindinėje byloje dėl tokio sprendimo pateikė apeliacinį skundą *Itä-Suomen hovioikeus* (Rytų Suomijos apeliacinis teismas); 2013 m. liepos 4 d. sprendimu tas teismas paliko galioti minėtą *Etelä-Savon käräjäoikeus* sprendimą. Dėl tokio sprendimo ieškovės pagrindinėje byloje pateikė kasacinį skundą prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiame teisme.

11 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad darbdavio atstovai nekontroliuoja kasdien atliekamo „įtėvius“ pavaduojančių asmenų darbo ir kad darbdavys neduoda jokių nurodymų, susijusių su darbo ir poilsio laiku darbo dienomis. Neperžengdamas pagal vaiko poreikius nustatytų ribų, „įtėvius“ pavaduojantis asmuo pats gali nuspręsti dėl savo darbo organizavimo ir turinio. Tačiau kiekvienam vaikui yra parengtas vaiko priežiūros ir ugdymo planas, pagal kurį „įtėvius“ pavaduojantis asmuo turi rūpintis vaikais ir dėl kurio jis rengia ataskaitą. Be to, „įtėvius“ pavaduojantis asmuo suderina su tikraisiais „įtėviais“ klausimus dėl jo prižiūrimo vaikų namo veikimo ir su tuo susijusius praktinius klausimus.

12 Ieškovių pagrindinėje byloje darbo sutartyse buvo nustatyta 190 darbo dienų po 24 valandas darbo trukmė (išskyrus vieną iš ieškovių, kurios metinis darbo dienų skaičius buvo 170 po 24 valandas), iš kurios reikėjo atimti 30–33 dienas kasmetinių atostogų. Praktiškai pavadavimo laikotarpių trukmė svyruodavo nuo kelių dienų iki kelių savaičių.

13 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat pabrėžia, kad direktorius iš anksto sudaro sąrašus, iš kurių buvo matyti, kurią dieną kuriam vaikų kaimo namui yra paskirtas „įtėvį“ pavaduojantis asmuo. Šis pavaduojantis asmuo suderina su tikruoju „įtėviu“ pavadavimo pradžios laiką. Pamainos turi būti nustatytos taip, kad kiekvienas darbuotojas turėtų vidutiniškai bent du laisvus savaitgalius per mėnesį. Pavadavimo laikotarpiu darbuotojas taip pat turi teisę į vieną laisvą dieną per savaitę. „Įtėvius“ pavaduojančių asmenų atlygis nustatytas kaip fiksuotas mėnesinis darbo užmokestis, išskyrus atvejus, kai dirbama daugiau nei 190 dienų po 24 valandas, už kurias suteikiama teisė į papildomą išmoką.

14 Prašymo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo prašoma nustatyti, ar Įstatymas dėl darbo laiko gali būti taikomas „įtėvius“ pavaduojantiems asmenims, dėl ko *SOS-Lapsikylä ry* privalėtų ieškovėms pagrindinėje byloje sumokėti jų reikalaujamas išmokas. Konkrečiau kalbant, reikėtų nustatyti, ar „įtėvius“ pavaduojančių asmenų veikla patenka į šio įstatymo taikymo sritį, kaip apibrėžta pagal šio įstatymo 2 straipsnio 1 dalies 3 punktą, ar ne. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pabrėžia, kad pagal šią nuostatą darbams, kuriuos darbuotojas atlieka namuose arba esant tokioms aplinkybėms, kai negalima daryti prielaidos, jog darbdavys privalo kontroliuoti darbo laiko organizavimą, netaikomos nuostatos, susijusios su darbo laiko organizavimu, išskyrus Įstatymo dėl darbo laiko 15 straipsnio 3 dalį, kuri šioje byloje yra nesvarbi.

15 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, Įstatymu dėl darbo laiko į nacionalinę teisę buvo perkelta Direktyva 2003/88, pagal kurios tam tikras nuostatas, visų pirma 17 straipsnio 1 dalį, nacionalinės teisės aktų leidėjui tam tikromis aplinkybėmis leidžiama nukrypti nuo šios direktyvos nuostatų dėl darbo ir poilsio laiko.

16 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat nurodo, jog Įstatyme dėl darbo laiko reglamentuojamas ne tik darbo laikas, teisės aktų nustatyta įprasta darbo trukmė, tokios trukmės viršijimas, darbas naktį ir pamaininis darbas, taip pat poilsio laikas ir darbas sekmadienį, bet ir nustatomos dėl įvairių priežasčių mokėtinos išmokos, pavyzdžiui, išmokos už viršvalandžius ir darbą sekmadienį.

17 Nors prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas suvokia, kad Direktyva 2003/88 netaikoma darbuotojų darbo užmokesčiui, išskyrus atvejus dėl mokamų metinių atostogų, vis dėlto jis mano, kad šios direktyvos aiškinimas itin svarbus jo nagrinėjamai bylai išspręsti. Iš tiesų teisė į darbo užmokesčio priedus, nustatytus pagal Įstatymą dėl darbo užmokesčio, priklauso nuo to, ar šiuo atveju taikytinas minėtas įstatymas, kuriame reglamentuojamas taip pat darbo ir poilsio laikas.

18 Konkrečiai kalbant, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad aiškinant Įstatymo dėl darbo laiko 2 straipsnio 1 dalies 3 punkte numatytą išimtį visų pirma yra reikšminga Direktyvos 2003/88 17 straipsnio 1 dalyje numatyta leidžianti nukrypti nuostata.

19 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo teigimu, iš 2010 m. spalio 14 d. Sprendimo *Union syndicale Solidaires Isère* (C-428/09, EU:C:2010:612) matyti, kad tuo atveju, kai neįrodyta, jog, pirma, darbuotojai negali nuspręsti dėl savo darbo valandų skaičiaus ir, antra, jie neprivalo būti darbo vietoje pagal nustatytą grafiką, Direktyvos 2003/88 17 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta leidžianti nukrypti nuostata netaikoma.

20 Vis dėlto prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad bylos, kurioje priimtas minėtas sprendimas, faktinės aplinkybės labai skiriasi nuo jo nagrinėjamos bylos, pirmiausia kiek tai susiję su darbo pobūdžiu ir darbo sąlygomis.

21 Taigi prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas teigia, kad šiuo atveju ieškovių pagrindinėje byloje prisiimtas darbas turinio požiūriu yra labai panašus į šeimos narių darbą, atliekamą šeimoje, kuris aiškiai nurodytas Direktyvos 2003/88 17 straipsnio 1 dalies b punkte. Be to, minėtas teismas pažymi, kad ši nuostata turi būti aiškinama siaurai, tačiau joje nurodytų veiklos rūšių sąrašas nėra baigtinis. Todėl jis mano, kad įmanoma, jog ši leidžianti nukrypti nuostata taikoma „įtėvius“ pavaduojančių asmenų darbui, nors tai ir nėra susiję su darbuotojais šeimose, kaip tai suprantama pagal šios direktyvos 17 straipsnio 1 dalies b punktą.

22 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas taip pat nurodo, kad šiuo atveju darbdavės galimybės kontroliuoti ieškovių pagrindinėje byloje darbo laiką yra ribotos, nes tokia kontrolė galėtų pakenkti „įtėvius“ pakeičiančio asmens galimybei elgtis kaip tikriems tėvams ir sukurti pasitikėjimo su vaikais ryšį. Minėtas teismas priduria, kad tokia kontrolė, atrodo, nebuvo vykdoma. Kadangi „įtėvius“ pavaduojantys asmenys, neperžengdami vaikų poreikius atitinkančių ribų, savarankiškai priima sprendimus dėl savo darbo funkcijų, poilsio laiko ir savo išvykimo už vaikų namo ribų, šie poreikiai riboja „įtėvius“ pavaduojančių asmenų galimybes sutelkti dėmesį į asmeninius reikalus ir laisvai organizuoti savo gyvenimą.

23 Šiomis aplinkybėmis *Korkein oikeus* (Aukščiausiasis Teismas, Suomija) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šį prejudicinį klausimą:

„Ar Direktyvos 2003/88 17 straipsnio 1 dalį reikia aiškinti taip, kad į šios nuostatos taikymo sritį gali patekti tokia veikla, kaip aprašyta pirma, atliekama vaikų kaimo name, kuriame darbuotojas veikia kaip globon paimtų vaikų „įtėvius“ jų nedarbo dienomis pavaduojantis asmuo, tuo laikotarpiu gyvena kartu su vaikais į šeimą panašioje aplinkoje ir savarankiškai rūpinasi vaikų ir šeimos poreikiais lygiai taip pat, kaip įprastai elgiasi tėvai?“

Dėl prejudicinio klausimo

24 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 2003/88 17 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad ši nuostata gali būti taikoma tokiam darbui pagal darbo sutartį, kaip nagrinėjamasis pagrindinėje byloje, kai juo siekiama globoti vaikus į šeimą panašioje aplinkoje, pavaduojant pirmiausia už šį darbą atsakingą asmenį.

25 Iš pradžių reikia pažymėti, kad, išskyrus specialų atvejį, numatytą Direktyvos 2003/88 7 straipsnio 1 dalyje dėl mokamų metinių atostogų, šia direktyva reglamentuojami tik tam tikri darbo laiko organizavimo aspektai, siekiant užtikrinti darbuotojų saugą ir sveikatos apsaugą, todėl iš principo ji nėra taikoma darbuotojų darbo užmokesčiui (šiuo klausimu žr. 2015 m. rugsėjo 10 d. Sprendimo *Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras*, C-266/14, EU:C:2015:578, 48 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

26 Vis dėlto ši išvada nereiškia, kad nereikia atsakyti į prejudicinį klausimą, pateiktą Teisingumo Teismui šioje byloje.

27 Iš tiesų, kaip savo išvados 45 punkte pažymėjo generalinis advokatas, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamas ginčas susijęs su klausimu, ar Įstatymas dėl darbo laiko taikomas „įtėvius“ pavaduojantiems asmenims ir ar dėl to ieškovės turi teisę į reikalaujamą darbo užmokestį.

28 Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas kreipėsi į Teisingumo Teismą dėl Direktyvos 2003/88, 17 straipsnio 1 dalies, kuri, kaip paaiškino minėtas teismas, į nacionalinę teisę buvo perkelta Įstatymo dėl darbo laiko 2 straipsnio 1 dalies 3 punktu, išaiškinimo.

29 Taigi reikia nustatyti, ar ieškovių pagrindinėje byloje, veikiančių kaip „įtėvius“ pavaduojantys asmenys, atliekamas darbas gali patekti į Direktyvos 2003/88 17 straipsnio 1 dalies taikymo sritį; pagal šią dalį valstybėms narėms tam tikromis sąlygomis leidžiama nukrypti nuo šios direktyvos 3–6, 8 ir 16 straipsnių taikymo srities, kai, atsižvelgiant į konkrečias minimos veiklos ypatybes, darbo laikas neskaičiuojamas ir (arba) nenustatomas arba jį gali nusistatyti patys darbuotojai.

30 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad, kaip nurodo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, „įtėvius“ pavaduojantiems asmenims, *SOS-Lapsikylä ry* darbuotojams, pavesta nesant tikrųjų „įtėvių“ (taip pat to paties darbdavio darbuotojų) užtikrinti kasdienį vaikų namo ūkio tvarkymą, tame name gyvenančių vaikų priežiūrą ir ugdymą 24 valandų nepertraukiamu laikotarpiu, kuris gali tęstis kelias dienas, suteikiant teisę į vieną laisvą dieną per savaitę ir vidutiniškai du laisvus savaitgalius per mėnesį.

31 Pagal Teisingumo Teismo jurisprudenciją Direktyvos 2003/88 17 straipsnio 1 dalyje numatyta leidžianti nukrypti nuostata turi būti aiškinama taip, kad ji taikoma tik tiek, kiek būtina apsaugoti interesams, kuriuos ši leidžianti nukrypti nuostata leidžia apsaugoti (2003 m. rugsėjo 9 d. Sprendimo *Jaeger*, C-151/02, EU:C:2003:437, 89 punktas ir 2010 m. spalio 14 d. Sprendimo *Union syndicale Solidaires Isère*, C-428/09, EU:C:2010:612, 40 punktas).

32 Teisingumo Teismas taip pat nusprendė, kad minėta 17 straipsnio 1 dalis taikoma darbuotojams, kurių visas darbo laikas, atsižvelgiant į konkrečias vykdomos veiklos ypatybes, neskaičiuojamas arba nenustatomas, arba jį gali nusistatyti patys darbuotojai (2006 m. rugsėjo 7 d. Sprendimo *Komisija / Jungtinė Karalystė*, C-484/04, EU:C:2006:526, 20 punktas ir 2010 m. spalio 14 d. Sprendimo *Union syndicale Solidaires Isère*, C-428/09, EU:C:2010:612, 41 punktas).

33 Konkrečiai vertindamas bylos aplinkybes prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi atsižvelgti, kaip savo išvados 68 punkte pažymėjo generalinis advokatas, į tai, kad „įtėvį“ pavaduojančio asmens darbo laikas iš esmės apibrėžtas jo su darbdaviu sudarytoje darbo sutartyje, nes 24 valandų laikotarpių, kuriuos reikia kasmet išdirbti, skaičius nustatytas sutartyje. Be to, šis teismas taip pat turi atsižvelgti į tai, kad minėtas darbdavys iš anksto sudaro sąrašus, iš kurių reguliariai matyti 24 valandų laikotarpiai, kuriais „įtėvius“ pavaduojantis asmuo yra atsakingas už vaikų namo ūkio tvarkymą.

34 Remiantis šiais argumentais negalima tvirtinti, kad, atsižvelgiant į konkrečias vykdomos veiklos ypatybes, visas „įtėvius“ pavaduojančių asmenų darbo laikas neskaičiuojamas ar nenustatomas arba jį gali nusistatyti pats „įtėvį“ pavaduojantis asmuo, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

35 Atsižvelgiant į Teisingumo Teismo turimą informaciją, tokios išvados nepaneigia aplinkybė, kad laikotarpiais, kai „įtėvius“ pavaduojantiems asmenims pavesta tvarkyti vaikų namo ūkį, tie asmenys gali pakankamai savarankiškai priimti sprendimus dėl savo darbo laiko, kalbant konkrečiau, organizuoti savo kasdienį darbą, išvykimus ir veiklos nevykdymo laikotarpius, taip, kad atrodo, jog praktiškai neegzistuoja jų darbdavio vykdoma kontrolė.

36 Pirma, iš pradžių reikia pažymėti, kad apskritai sunkumų, su kuriais gali susidurti darbdavys, kiek tai susiję su jo darbuotojų kasdienio darbo vykdymo kontrole, nepakanka, kad būtų galima manyti, jog visas darbuotojų darbo laikas neskaičiuojamas ar nenustatomas arba jo negali nusistatyti darbuotojas, nes darbdavys iš anksto nustato ir darbo laiko pradžią, ir jo pabaigą.

37 Be to, šiuo atveju iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad darbdavys nekontroliuoja, kaip „įtėvį“ pavaduojantis asmuo atlieka savo darbą per 24 valandų laikotarpius, kai yra atsakingas už vaikų namą. Tačiau darbdavys iš anksto sudaro sąrašus, iš kurių kiekvieną dieną matyti, kuriam vaikų kaimo namui yra paskirtas dirbti „įtėvį“ pavaduojantis asmuo. Šis pavaduojantis asmuo suderina su tikruoju „įtėviu“ pavadavimo pradžios laiką. Be to, pamainos turi būti nustatytos taip, kad kiekvienas darbuotojas turėtų vidutiniškai du laisvus savaitgalius per mėnesį. Taigi sprendime dėl

prašymo priimti prejudicinį sprendimą nėra jokių užuominų apie tai, kad darbdavys negalėtų kontroliuoti, pirma, jeigu „įtėvį“ pavaduojantis asmuo pradėjo rūpintis vaikų namu tuo paros momentu, nuo kurio sutarė su tikruoju „įtėviu“, kad prasidės pavadavimas, ir, antra, jeigu jis vykdė šį pavadavimą iki 24 valandų laikotarpio ar laikotarpių, kurie jam buvo priskirti, pabaigos.

38 Galiausiai iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį matyti, kad „įtėvį“ pavaduojantis asmuo turi parengti ataskaitą apie tai, kaip taikė kiekvienam vaikui nustatytą priežiūros ir ugdymo planą. Taigi ši ataskaita yra darbdavio žinioje esanti kontrolės priemonė, kurią jis gali naudotis siekdamas patikrinti, kaip jo darbuotojai atlieka savo darbą, ir taip apskaičiuoti jų darbo laiką.

39 Antra, kaip aprašė prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, „įtėvius“ pavaduojančių asmenų galimybė tam tikru mastu spręsti dėl veiklos nevykdymo laikotarpių per 24 valandų laikotarpius, kai jie yra atsakingi už vaikų namą, vis dėlto neleidžia jiems visiškai laisvai nusistatyti darbo valandų, kuriomis jie dirba minėtais laikotarpiais, skaičiaus.

40 Viena vertus, kaip nurodo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas, reikia pažymėti, kad „įtėvius“ pavaduojantys asmenys turi suderinti su tikraisiais „įtėviais“, kaip tvarkyti vaikų namo ūkį, ir, jeigu „įtėvius“ pavaduojantiems asmenims būtų leidžiama iš esmės keisti namo, kuriuo jie laikinai rūpinasi, įpročius, suformuotus tikrųjų „įtėvių“, visų pirma susijusius su laiku, tai, atrodo, prieštarautų vaikų namų kaimuose įdiegtai bendrai priėmimo sistemos struktūrai. Todėl panašu, jog šių įpročių laikymasis rodo, kad patys „įtėvius“ pavaduojantys asmenys negali laisvai nusistatyti darbo grafiko.

41 Be to, reikia pažymėti, kad „darbo laiku“, kaip jis suprantamas pagal Direktyvos 2003/88 2 straipsnio 1 punktą, turi būti laikomas laikas, kai darbuotojas yra darbo vietoje, darbdavio žinioje ir vykdo savo veiklą arba atlieka pareigas pagal nacionalinės teisės aktus ir (arba) praktiką (2015 m. rugsėjo 10 d. Sprendimo *Federación de Servicios Privados del sindicato Comisiones obreras*, C-266/14, EU:C:2015:578, 25punktas).

42 Taigi veiklos nevykdymo laikotarpiai, kurių gali atsirasti per 24 valandų laikotarpius, kai „įtėvius“ pavaduojantys asmenys yra atsakingi už vaikų namą, susiję su šio darbuotojo funkcijų vykdymu ir yra darbo laikas, kai „įtėvį“ pavaduojantis asmuo privalo fiziškai būti darbdavio nurodytoje vietoje ir jo žinioje tam, kad prireikus galėtų nedelsdamas suteikti atitinkamas paslaugas (šiuo klausimu žr. 2005 m. gruodžio 1 d. Sprendimo *Dellas ir kt.*, C-14/04, EU:C:2005:728, 48 punktą ir 2007 m. sausio 11 d. Nutarties *Vorel*, C-437/05, EU:C:2007:23, 28 punktą).

43 Kadangi tokie veiklos nevykdymo laikotarpiai yra integruoti į „įtėvius“ pavaduojančių asmenų darbo laiką, pastarųjų galimybė nustatyti, kada šie laikotarpiai prasideda ir kada baigiasi, nėra lygiavertė šių darbuotojų galimybei laisvai nustatyti savo darbo laiko pradžią ir pabaigą.

44 Be to, net darant prielaidą, kad tam tikri veiklos nevykdymo laikotarpiai per 24 valandų laikotarpius, kai „įtėvius“ pavaduojantys asmenys yra atsakingi už vaikų namą, galėtų būti laikomi ne darbo, bet poilsio laiku, kaip tai suprantama pagal Direktyvos 2003/88 2 straipsnio 2 punktą, nes, kaip per posėdį pažymėjo *SOS-Lapsikylä ry*, ir niekas tam neprieštaravo, „įtėvius“ pavaduojantys asmenys, net jei šie ir turi būti pasiekiami bet kuriuo momentu, turi teisę palikti savo darbo vietą, kai jų globon patikėti vaikai yra ne namuose, ši galimybė palikti darbo vietą susijusi tik su jų dienotvarkės dalimi ir panašu, kad ją lemia ne patys „įtėvius“ pavaduojantys asmenys, o vaikų nebuvimo namuose valandos. Taigi šis „įtėvius“ pavaduojančių asmenų darbo sąlygų ypatumas neleidžia daryti išvados, kad visas jų darbo laikas neskaičiuojamas ar nenustatomas arba jį gali nusistatyti patys „įtėvius“ pavaduojantys asmenys.

45 Iš to, kas išdėstyta, matyti, kad, atsižvelgiant į Teisingumo Teismo turimą informaciją, esant tokioms aplinkybėms, kokios nagrinėjamos pagrindinėje byloje, nėra jokių duomenų, kad „įtėvius“ pavaduojančių asmenų atliekamas darbas pagal darbo sutartį gali patekti į Direktyvos 2003/88 17 straipsnio 1 dalies taikymo sritį. Todėl taip pat neatrodo būtina patikrinti, ar

„įtėvius“ pavaduojančių asmenų veikla kitais atžvilgiais gali būti panaši į vieną iš trijų veiklos rūšių, kaip pavyzdys nurodytų minėtame straipsnyje, būtent į „darbuotojų šeimose“ darbą, nurodytą šios direktyvos 17 straipsnio 1 dalies b punkte.

46 Bet kuriuo atveju, kaip savo išvados 72–80 punktuose pažymėjo generalinis advokatas, „įtėvius“ pavaduojantys asmenys negali būti laikomi darbuotojais šeimose, todėl jiems netaikoma Direktyvos 2003/88 17 straipsnio 1 dalies b punkte nustatyta išimtis.

47 Iš tiesų tokia leidžianti nukrypti nuostata, kuri turi būti aiškinama siaurai, kaip nurodyta šio sprendimo 31 punkte, susijusi tik su darbu, atliekamu esant aplinkybėms, kai darbdavio ir jo darbuotojų darbo santykiai yra šeiminio pobūdžio. Šiomis aplinkybėmis, atsižvelgiant į ypatingą šalių pasitikėjimo ir įsipareigojimų ryšį, iš tiesų gali būti leidžiama, kad visas darbo laikas būtų neskaičiuojamas ar nenustatomas arba kad jį galėtų nusistatyti dirbantis šeimos narys.

48 Bet vien tai, kad nagrinėjama veikla yra panaši į ugdymo užduotis ir emocinius santykius, kuriuos iš esmės prisiima tėvai savo vaikų atžvilgiu, neleidžia teigti, kad minėtai veiklai taikoma Direktyvos 2003/88 17 straipsnio 1 dalies b punkte numatyta išimtis.

49 Atsižvelgiant į visa tai, kas išdėstyta, į pateiktą prejudicinį klausimą reikia atsakyti: Direktyvos 2003/88 17 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad ši nuostata negali būti taikoma tokiam darbui pagal darbo sutartį, kaip nagrinėjamasis pagrindinėje byloje, kai juo siekiama globoti vaikus į šeimą panašioje aplinkoje, pavaduojant pirmiausia už šį darbą atsakingą asmenį, jeigu nėra nustatyta, kad visas darbo laikas neskaičiuojamas ar nenustatomas arba jį gali nusistatyti darbuotojas, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

50 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (ketvirtoji kolegija) nusprendžia:

2003 m. lapkričio 4 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2003/88/EB dėl tam tikrų darbo laiko organizavimo aspektų 17 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad ši nuostata negali būti taikoma tokiam darbui pagal darbo sutartį, kaip nagrinėjamasis pagrindinėje byloje, kai juo siekiama globoti vaikus į šeimą panašioje aplinkoje, pavaduojant pirmiausia už šį darbą atsakingą asmenį, jeigu nėra nustatyta, kad visas darbo laikas neskaičiuojamas ar nenustatomas arba jį gali nusistatyti darbuotojas, o tai turi patikrinti prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.

Parašai.